AVİM Yorum • No: 2025 / 79 • Eylül 2025

TÜRKİYE-IRAK HAM PETROL BORU HATTI ANLAŞMASI'NIN SONA ERDİRİLMESİ

Bekir Caner ŞAFAK

Misafir Araştırmacı

Türkiye ile Irak arasında ilk olarak 1973 yılında imzalanan ve 1975 yılında yürürlük kazanan Türkiye-Irak Ham Petrol Boru Hattı Anlaşması ile izleyen protokoller, mutabakat zabıtları, ek ve ilgili anlaşmaların 20 Temmuz tarihli Cumhurbaşkanı Kararı ile 27 Temmuz 2026 tarihinden itibaren sona erdirilmesine karar verilmiştir.[1] Böylece tam yarım asırlık anlaşma sona ermiş bulunmaktadır. Fiili olarak ise zaten halihazırda Iraktan Ceyhan Limanına gerçekleşen petrol akışı, 2023 yılından itibaren kesilmiş durumdadır.[2] Kerkük-Ceyhan boru hattı, Milletlerarası Ticaret Odasının tahkim kararından bu yana kapalı durumdadır. Türkiye, hakem heyetinin bu kararına karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Türkiye, bu akışın yeniden sağlanması hususunda ilgi gösterse de Bağdat ile Erbil arasında süregelen siyasal ve hukuksal anlaşmazlıklar dolayısıyla mutabakat sağlanamamaktadır. Günlük 1,6 milyon varil kapasiteye sahip Kerkük-Ceyhan boru hattının faal durumda olmaması, bölge açısından önemli bir potansiyelin kaybı anlamına gelmektedir.[3]

Anlaşmanın tarihsel arkaplanına kısaca bakacak olursak, Irak 20nci yüzyılın ikinci yarısında petrolünü Akdeniz üzerinden ihraç etmek için yollar aramaya başlamış ve bu cihetle de Türkiye ile anlaşmaya varmıştır. İlk etapta yirmi yıl süreyle imzalanan anlaşma, Irak petrolünün boru hatları vasıtasıyla Türkiye üzerinden deniz yoluyla ihracını öngörmüştür. Bu çerçevede ilk boru hattı 1977 yılında, ikinci boru hattı da 1987 yılında faaliyete geçmiştir. Türkiye ile Irak arasındaki anlaşmazlığın temel sebebi ise kısaca Türkiye ile IKBY arasında gerçekleşen ham petrol sevkiyatıdır. Bağdat hükümeti, bu sevkiyatın Türkiye ile Irak arasındaki anlaşmaları ihlal ettiğini iddia etmiştir. Türkiye, bu iddialara karşılık olarak 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesindeki *rebus sic stantibus* ilkesini öne sürerek anlaşmaların şartları esaslı bir biçimde değiştiği için tek taraflı olarak askıya aldığını ve dolayısıyla anlaşmalar yürürlükte olmadığından bir ihlalin de söz konusu olmadığını ileri sürmüştür. Türkiye, bu argümanına dayanak olarak 2012 yılında IKBY ile Irak Devlet Petrol Pazarlama Şirketi arasında ham petrol tedarikinin durdurulması ve ikinci boru hattının IŞİD saldırısı sonrası kullanılamaz hale gelmesi olgularını göstermektedir. Heyet, ikinci boru hattının zarar görmesinin anlaşmalarda esaslı bir değişiklik meydana getirdiğini tespit etse de IKBYden gelen petrolün taşınmasının bu olaydan önce başlaması dolayısıyla iyiniyet ilkesi ile uyuşmadığına hükmetmiştir.[4]

Türkiye, bu anlaşma yerine hukuksal açıdan belirsizlikler içermeyen ve kapasitenin tam

olarak kullanılacağı yeni bir anlaşma önermektedir. Boru hattı tam kapasite çalıştığında yıllık yaklaşık 40 milyar dolarlık potansiyel bir ticaret fırsatı yaratmaktadır.[5] Türkiye, bu doğrultuda Irak Petrol Bakanlığına yeni bir anlaşma taslağı sunmuştur. Bu yeni anlaşma, Irakın Basranın güneyinde yoğunlaşan ihracat güzergahını çeşitlendirerek Akdeniz ve Avrupaya ulaşmasını sağlayabilecektir. Boru hattından tam kapasitede yararlanma hedefinin gerçekleşmesi için hattın daha güneye uzatılması elzemdir. Kalkınma Yolu Projesi, bu açıdan bir fırsat sunmaktadır. Girişim kapsamında güzergahın daha geniş bir enerji koridoruna dönüştürülmesi, görüşmelerde ele alınmaktadır.[6] Petrol ihracatının iki yıldan uzun bir süredir durmuş olması, IKBY için yaklaşık 25 milyar dolarlık bir gelir kaybına sebep olmuştur. Anlaşmazlığın çözümü için Bağdat ile Erbil yönetimleri bir ön anlaşmaya varmışlardır.[7]

Sonuç olarak, Türkiye □□□□□ Ham Petrol Boru Hattı Anlaşmasının sona erdirilmesi, enerji güvenliği, uluslararası hukuk ve bölgesel jeopolitik dengeler açısından çok katmanlı sonuçlar doğurmaktadır. Anlaşmanın sonlandırılması, yalnızca iki ülke arasındaki yarım yüzyıllık kurumsal bir çerçevenin kapanışı değil, aynı zamanda Türkiyenin enerji geçişi konusundaki stratejik çıkarlarını güçlendirecek yeni işbirliği modellerine duyulan ihtiyacın da bir göstergesidir. Politika önerileri çerçevesinde, kısa, orta ve uzun vadeli adımlar şu şekilde ele alınabilir: kısa vadede, taraflar arasında güven artırıcı adımlar atılması ve petrol akışının kademeli olarak yeniden başlatılması; orta vadede, Kerkük □□□□□□□ hattının modernize edilmesi ve Kalkınma Yolu Projesi kapsamında daha geniş bir enerji koridoruna dönüştürülmesi; uzun vadede ise Türkiye ile Irak arasındaki hukuki ve idari belirsizliklerin etkin biçimde yönetilmesi. Bu yaklaşım, hattın tam kapasite potansiyelinin daha etkin kullanılmasına, Türkiyenin bölgesel enerji merkezi olma stratejik hedefinin pekişmesine ve bölgesel enerji hatlarının sürdürülebilir biçimde işletilmesine katkı sağlayabilir.

[1] 20 Temmuz 2025 tarih ve 10113 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, *RG*, 21 Temmuz 2025, Sayı 32962.

[2] Fuat Kabakçı, Türkiye-Iraq Crude Oil Pipeline Agreement to expire in 2026, *Anadolu Agency*, 21 Temmuz 2025, https://www.aa.com.tr/en/energy/oil/turkiye-iraq-crude-oil-pipeline-agreement-to-expire-in-2026/50590.

[3] Türkiye seeks new Iraq deal as it ends over 50-year oil pipeline pact, *Daily Sabah*, 21 Temmuz 2025, https://www.dailysabah.com/business/energy/turkiye-seeks-new-iraq-deal-as-it-ends-over-50-year-oil-pipeline-pact.

[4] Akkaya, Damla. Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hatti Uyuşmazliğina İlişkin Hakem Karari Ve Rebus Sic Stantibus İlkesi. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14, no. 1 (June 1, 2024): 149–73. doi:10.54704/akdhfd.1387542.

[5] Handan Kazancı, Iraq-Türkiye oil pipeline could yield $40B at full capacity, says Turkish energy min., *Anadolu Agency*, 30 Temmuz 2025, https://www.aa.com.tr/en/energy/general/iraq-turkiye-oil-pipeline-could-yield-40b-at-full-capacity-says-turkish-energy-min/50792.

[6] Iraq set to resume oil exports through Türkiye's Ceyhan port: Minister, *Türkiye Today*, 6 Ağustos 2025, https://www.turkiyetoday.com/business/iraq-set-to-resume-oil-exports-through-turkiyes-ceyhan-port-minister-3205146.

[7] Laith Al Junaidi ve Tarek Chouiref, Iraq, US hold talks on oil dispute in Kurdish region, *Anadolu Agency*, 18 Ağustos 2025, https://www.aa.com.tr/en/energy/general/iraq-us-hold-talks-on-oil-dispute-in-kurdish-region/51195.

Yazar Hakkında :

Bekir Caner ŞAFAK, 2022 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisans derecesini 2025 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü'nden "Liberalizm - Demokrasi Gerilimi: Temsil Siyasetine Karşı Antagonistik ve Agonistik Siyaset" başlıklı tezi ile almıştır. Halihazırda Ankara Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi doktora adayıdır.

Lisans öğrenimi sırasında sırasıyla AVİM (2021), T.C. İçişleri Bakanlığı (2021) ve T.C. Ankara Valiliğinde (2022) mezun olduktan sonra da Erasmus+ programı çerçevesinde Finlandiya'nın Helsinki şehrinde özel bir şirkette olmak üzere stajı faaliyetlerinde bulunmuştur.
Şafak, Aralık 2024 tarihinden bu yana AVİM Misafir Araştırmacısıdır.

Atıfta bulunmak için: ŞAFAK, Bekir Caner. 2026. "TÜRKİYE-IRAK HAM PETROL BORU HATTI ANLAŞMASI'NIN SONA ERDİRİLMESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 79: Eylül 05. Erişim: Kasım 20, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/TURKIYE-IRAK-HAM-PETROL-BORU-HATTI-ANLASMASI-NIN-SONA-ERDIRILMESI.

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır